זיא ווערט (כלומר) עשן אויף ווירום דיא דא דיא האלץ טעני פון טאביל איין צו [3b] פסוק דען האבן גירעט אויך ע״ה המלך שלמה ווערט דעם אויף האבן קיום קיין דר קלוקייט די טייטש איז דאז תהרסנה[18] בידה [איולת] ביתה בנתה נשים חכמת אויף קשה מיר איז ווילוג מוט הויז איר פירט צו נערין איין אבר הויז איר בויט וייבר הויז איר בויט זיא ער רעט נאך דר רבים) לשון (חכמת רעט ער פסוק דען צוויא אויף האט ער ליגן אויש אזו אויך פסוק דען איך מאג דא יחיד) (לשון מוז חכמה אשה איין דז הגוף חכמת ערשטליך אשה. איין פון גרעט ענינים הנשמה חכמת איוף נאך דער שרייבן. ווער אי״ה איך אז גוף אירן אויף ברויכן נאך פסוקים דיא איך וויל נון עניין: זיינם אין איטלכז שריבן וויל אלש אי״ה איך אז יוגנט איינר מיט בפרט אונ׳ ישראל בת איינר מיט פון דער רידן אויך וויל אונ׳ קומן צו דר גוף אירן איז בלגן אן וואז הלטין זול זיך זיא ווי האט גניט פיל ניט נאך זיך די ביתה[19]) בנתה נשים (חכמת שפריכט פסוק דער וויא חכמה גרושי גיהערט (פייט) אין מיר גפינדן אויך (ביתה) ער היישט דען גוף דען מיינט דאז מיינט דז ווישט פר הויז זיין דער הבית בעל דען וויא שפריכט ער דז כפור יום פון אן וואז ברויכן חכמה גרושי מוז זיא אשה איין אויף ער שפריכט דרום גוף דען אויך דען זיין אזו ניט עש דערף מאן איינם בייא כן) שאין מה (גוף אירין איז בלגן דערף דעם פון איז צייט דיא נאך דר הלטין אנדר דער פר צייט איין מוז אשה איין הלטן זאל זיך זי וויא וואל זעלברט עז ווייש אשה איטלכי איין דען שרייבן פיל ניט איך זיא דז זעהן פר זיך זיא זאל צייט דער אין אבר שפארין אונ׳ זיין קרג זונשט זאל זיא מלך שלמה האט דרויף כשרן ניט זיך זיא קענט נאך דער דערבט פר ניט גוף אירין הויז איר פירט צו נרהייט דיא אזו מיינט דאש תהרסנה[20] בידה איולת גזאגט ע״ה טייטש איז דאז בדעת[21]) יעשה ערום (כל פסוק דער גיט דאש אויף מוטווילג (יודע גמרא[22] דיא דרשת אויך ווייץ. אונ׳ זין מיט אלש טוט קלוגר איטליכר איין וואז ווייש דער יוד פרומר איטליכר איין מיינט דאז בהמתו[23]) נפש צדיק דען פון פיל ז״ל חכמים [אונזרי] שרייבן אויך ווייב זיין שכן מכל טוט נוט בהמה זיינר אונגזונדש נישט ער דז שונן זאל גוף זיין ער דז זיין גווארנט זאל אדם בן דר דז זכין טון ער דיא הלטין ניט מצות פיל ער קענט ווער קרנק ושלום חס ער ווען דען עשט קאן/

[18]Prov. 14:1. [19]Prov. 14:1. [20]Prov. 14:1. [21]Prov. 13:16. [22]B. Ketubbot 63a; B. Nedarim 50a. [23]Prov. 12:10.

3 אוילת P1609 K1618 | 25 K1618; אוזרי P1609

[4a] קאן ווען ער גיזונט איז אויך שרייבט דער (מיימני[24]) אויף דען פסוק (שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו[25] דז מיינט אזו דער זיין צונג היט פר לשון הרע. אונ׳ זיין מויל פון אונגזונטי אכילות דז פיל חליות חס ושלום דער פון קומן דרום רעט דר פסוק (כפל לשון פיו ולשונו) מכל שכן איין אשה דרויף האט שלמה [המלך] ע״ה גזאגט (איולת בידה תהרסנה[26]) דאז מיינט דיא נרהייט צו פירט איר הויז מוט וויליג אויף דעם האט שלמה המלך ע״ה אויך גיזאגט (בחכמה יבנה הבית ובתבונה יתכונן[27] ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים[28]) דאז איז טייטש מיט דער קלוגהייט ווערט גיבויט דאז הויז (רצה לומר) דאז מיינט אויך חכמת הגוף דז דא גלייך איז צו איינם בית אז איך פארט גשריבן האב אונ׳ מיט דער פר שטענדיג קייט ווערט דאז אן גיברייט דאז מיינט (חכמת הנפש) דאז איז דיא נשמה וויא דיא אשה איר נשמה זאל ביווארנן אונ׳ מיט דען גוטין זין ווערן אן גפילט אירי קאמרין מיט אייטל קעשטליכי אונ׳ ווירדגי תכשיטים (רצה לומר) ווען זיא אירן גוף אונ׳ נשמה ווערט אין דען גוטן דרכים פירין דוא ווערט זיא זוכה זיין קינדר צו האבן דיא דא ווערן ווירדיג אונ׳ קעשטליך גיהלטין זיין מין אז דאש גים גאלד אויף דאז דערף מן ניט פיל (ראיות) צו ברענגן אויך לערנן מירש אויז דען פסוק (ויעש להם בתים[29]) דאז איז טייטש אונ׳ ער מכט זיא הייזר דאז שטיט בייא יוכבד אונ׳ מרים (ויהי כי יראו המילדות את האלהים[30] דאז איז טייטש דרום דז זיא יראת שמים אין זיך גיהט האבן דא האט אין השם יתברך זעלכי הייזר [גבויט] דז זיא האבן זוכה גיוועזין דז פון אין קומן איז כהנים לויים אונ׳ מלכים דרום שטיט אויך בייא בצלאל דער פון מרים קומן איז (וימלא אותו רוח אלהים בדעת ובתבונה ובחכמה[31]) דאז איז טייטש אונ׳ ער דער פילט אין דען גמיט גו*טש מיט זין אונ׳ פר שטענדיקייט אונ׳ קלוקייט אויף דאז שרייבט (ראשית חכמה[32]) עש זייא איין איש אדר איין אשה דיא דא (יראת שמים) אין זיך האט דיא איז זוכה דז דער (רוח הקודש) זאל אויף איר רואן. דרום זאל זיך איין איטלכי אשה הלטין (בקדשה ובטהרה) אז אונזרי חכמים שרייבן אז אלש אן דער אשה גלעגין איז אז מירש אויך גפינדן אין דר פרואין בוך[33] דז פיל אן דר אשה מחשבה גלעגן איז אז דז מדרש[34] גיט אין (כי תבא ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך.[35]) דאז איז /טייטש

[24]Maimonides, *Hilkhot De'ot,* 4, 15. [25]Prov. ~~21:13~~ 21:23. [26]Prov. 14:1. [27]Prov. 24:3. [28]Prov. 24:4. [29]Exod. 1:21. [30]Exod. 1:21. [31]See Exod. 35:31. [32]*Reshit Ḥokhmah,* I, p. 646, § 72. [33]*Eyn shoyn Froyenbuykhleyn,* fol. 5a. [34]Devarim Rabbah 3.5. [35]Deut. 28:4.

4 K1618; המלט P1609 | 19 גבוט P1609 K1618

דיא פרוכֿט פון דיינר [4b] טייטש דיא פרוכֿט פון דיינם בויך וועׂרט גיבענשט זיין אונ׳ דיא פרוכֿט פון דען בויך ערדן הקיש פרי [בטן] לפרי האדמה דר פסוק גלייכט דיא פרוכֿט פון דען בויך צו דען פרוכֿט צו דער ערדן דאש מיינט אזו ווען איין גערטנר וויל האבן דאש זיין גארטן זאל גוטי פירות טראגן אודר גוטי וואל גישמקה קרייטר זאלין וואקשן דא מוז ער זיך גאר וואל מיאן אונ׳ גרושן פלייש אן ליגן אונ׳ מוז דיא קרקע גאר וואל אויש אקרון אונ׳ מוז דיא ביזה וואורצלן אלי אויש גראבן דז גאר קייני דא בלייבט ווען נוא דיא קרקע גנץ ריין איז ערשט מוז ער דען זאמן גאר ריין אויש קלויבן דז גאר קיין אנדר קארין דרונטר איז דא נאך זיאט ער זיין גארטן גאר ריין אזו איז איין אשה ווען זיא וויל פרומה זעליגה קינדר האבן דיא אין גו*טש דינשט אונ׳ פארכֿט זאלין גיראטן דא מוז זיא זיך גאר וואל מתקן זיין מיט אירי מעשים טובֿים אונ׳ זאל זיך פון ביזה מעשים מרחיק זיין וויא וואל זיא אלי וועגן מחוייבֿ איז דאך אין דער צייט אזו בלד אז זיא היבט אן צו טראגין זאל זיא נזהר זיין מער אז איין אנדר מאל דז זיא קיין ליגן זאל זאגן אודר רכֿילות טרייבן אויך זאל זיא נישט בגניבֿה נעמן ווען עש גלייך איין דבֿר מועט איז דען דאש קינד מעכֿט ח״ו דר נאך גיראטן איין זעליכֿה אשה זאל זיך אייטל מעשים טובֿים אן נעמן אונ׳ זאל גערן הערין צו לערנן אונ׳ צו דרשות גין דא ווערין דיא קינדר אזו גיראטן אז מיר גיפינדן אין אונזר הייליגה תורה בייא אונזר מוטר רבֿקה דאר בייא שטיט גישריבן (ויתרוצצו הבנים בקרבה[36]) דא מכֿט (רש״י[37]) דען פשט ווען זיא גינג פר (ע״ז) דא האט עשו ארויש גיוואלט ווען זיא איז גנגן פר בתי כנסית אונ׳ בתי מדרשות דא האט יעקבֿ ארויש גיוואלט נוא ווערט מתורץ ווערין וואו עשו הער קומן איז דז יעקבֿ פרום איז גיוועזן דרום דאש איר כוונה איז גיוועזן אויף דער תורה אונ׳ מעשים טובֿים אונ׳ אז עשו איבל גיראטין איז האט עש דיא צדקות פר זינט דז זיא פר (ע״ז) פיר גנגן איז וויא וואל קיין כוונה דרוף האט גיהט נאך האט זיא ניט זעלין דר פיר פר איבר גין דוראן האטש דיא צדקות וואש פר זינדיקט אז דיא גמרא[38] אויך גיט איינר זאל איהר גין פר איין בית זונות) אונ׳ זאל ניט גין פר (בית ע״ז) מיר לערנן עש אויש דען פסוק אל תקרבֿ אל פתח ביתה[39]) דא דרשת דיא גמרא[40] אויף ע״ז דאש איז טייטש ניט דוא זאלשט גינעהן צו דר טיר פון הויז דר ע״ז וויא וואל אונזרי (מפרשים) מאכֿין פיל/

[36]Gen. 25:22. [37]Rashi on Gen. 25:22. [38]B. Avodah Zarah 17a. [39]Prov. 5:8. [40]B. Avodah Zarah 17a.

2 K1618; בטן P1609

[5a] פיל תירוצים דרויף דיא איך דא הער דערף ניט צו שרייבן. נוא מכ״ש איין אנדרי אשה דז זיא זיך זאל מרחיק זיין פֿון אלין דז דא ניט גוט איז. אויף דאז ווערט דר פסוק גרעט [האבן] חכמת נשים בנתה ביתה [איולת] בידה תהרסנה[41] אויך לערנן מירש אויש דען (פסוק ויבן ה׳ את הצלע[42]) דאש איז טייטש אונ׳ ער בויאט דיא ריפא דיא ער האט גנומן פֿון דען מענשין דא איז מיר קשה ווארום ער רעט ביי דר אשה דאש (לשון) פֿון (בניין) דאש איז טייטש בויאן אונ׳ בייא דען מאן רעט ער (לשון ויצר[43]) אונ׳ ער בשוף אלא מיך דונקט אזו זיין דז דר עיקר בניין אן דר אשה הענקט אז איך אובן גשריבן האב אויך לערנן מירש פֿון [אונזרין] מוטר שרה דז זיא צו אברהם האט גשפראכין דוא זיא אים הגר האט גיגעבן (אולי איבנה ממנה[44] דאש איז טייטש לייכט איך ווער גבויט פֿון איר דא האט זיא אויך דאש (לשון פֿון בניין) גרעט. דרום דז זיא אויך האט וועלין דען עולם בויאן דרום האט רחל אויך דאש (לשון) גרעט אולי אבנה גם אנכי[45] אזו וואול אז שרה איז זוכה גיוועזין. דרום אויך זאגין מיר אין דיא שבע ברכות והתקין לו ממנו בניין עדי עד דאש איז טייטש דז הש״י וויל האבן דז דר אדם זאל זיין כוונה. האבן אויף איין איבגן בניין דאש מיינט דיא קינדר איינר פֿון דען אנדרן אדור מיינט דיא (נשמה) דז איר בניין איז אין עולם הבא אויף איבג נוא מאג דר פסוק דז שלמה המלך ע״ה האט גזאגט חכמות בנתה ביתה וחצבה עמודיה שבעה[46] מאג אויך אויף דען דרך גין אז איך אובן גשריבן האב פֿון דען גוף אונ׳ נשמה דז די אשה זאל איר מחשבה אויף אלי בידן האבן דא איז נוא טייטש פֿון דען פסוק דיא קלוגי בויט איר הויז מיט זיבן זיילן וואש האט דר פסוק גמיינט דז ער רעט דווקא זיבן זיילן נוא דוכט מיך זיין דיא כוונה פֿון דען פסוק אזו זיין ווייל ער רעט דווקא זיבן דאש איז אונש ווישקליך דז אונזרי (מפרשים[47]) שרייבן אויף דיא שבעיות דז זיא אונזרם ליבן גו*ט יתברך שמו ליב זיין אז בייא (מעשה בראשית) האט דער (בורא יתברך שמו) אין זעקש טאגין דיא וועלט בשפין אונ׳ האט דען זיבטין טאג גהיילגט דר נאך האט ער אונש דיא (ימים טובים) גיבאטין זיבן טאג (פסח סוכות) דאש זיבנט יאר (שמיטה) [זיבן] (שמיטית) דר נאך (יובל זיבן ספרים אין דר תורה (חודש השביעי ראש השנה) זיבן מדברות זיין האט הקב״ה (מדבר סיני) אויז דער ווילט זיבן [לענדר]/

[41]Prov. 14:1. [42]See Gen. 2:22. [43]See Gen. 2:7. [44]Gen. 16:2. [45]See Gen. 30:3. [46]Prov. 9:1. [47]Va-yikra Rabbah 23.11.

3 האט P1609 K1618 | אוילת P1609 K1618 | 8 K1618; אחרי P1609 | 26 K1618; זבין P1609 | 28 K1618; לערדר P1609

מינקת רבקה

הערט צו מיר ליבן קעשטליכה פֿרומה פֿרויאן · מיר אעלט דאש
טייטש ספֿר וואל איבר לייאנן אונ׳ אן שויאן · דז אין [illegible]
ג׳רען מלאכטיגן זיין טרויאן · אונ׳ אין אל זייני ווערקן אין אין
בזין · וויל מיר האט דר קענט דיא אשה החשובה הרבנית
הדרשנית מרת רבקה ז״ל בת הגאון אהר״ר מאיר טיקטינר ז״ל
די דאש ספֿר האט גיטרכט · אונ׳ גיאכט · אונ׳ איר כוונה איז
אייטל יראת שמים גיוועשט טאג אונ׳ נכט · אונ׳ איר מחשבה
גאר ניט גיוועזן אויף פֿרכט · אודר ווער האט דאש חידוש אין
גיהערט אודר גיזעהן · דז איין איבגן יארן איז אין גישעהן · דז
איין אשה העט אויז אירן קאפ וואש אחבר גיוועזן · אונ׳ העט
פסוקים אונ׳ מדרשים צו הויף גילעזן · דרום האב איך עש לאזין
דריקן · דז איין איקליכה פֿרויא דיא דארינן ווערט לייאנן ווערט
אייגט קויפֿן אונ׳ צוקן · אונ׳ האט דאש ספֿר גיהייסן
מינקת רבקה) איר צו איין גידעכטניש אונ׳ לכבוד אלי נשים ·
דז איין אשה אויך קאן אחבר זיין דברי מוסר אונ׳ גוטה
פשטים אזו וואל אז אנשים · אונ׳ האטש
גיטיילט אויף שבעה שערים · גמר קורן
אונ׳ ניט אריך גיוועזן בדברים · בגלות
זה וועט מיר זוכה זיין צו דר
גאולה פֿון משיח דר דיא
שכינה ווערט זיך אויכט ישראל ווידר דר אייען אמן וכן יהי רצון

פה פראג לפ״ק

פי׳ גרשם בן מוהרר בצלאל כץ זצל מחוקק

[מנקת רבקה]

[1b] הערט צו איר ליבן קעשטליכֿה פֿרומה פֿרויאַן. איר מעכֿתֿ דאַש טייטש ספֿר וואל איבר לייאַנן אונ׳ אַן שויאַן. דז מן זאל זעצין צו גו* דען אלמעכֿטיגן זיין טרויאַן. אונ׳ אין אל זייני ווערקן אויףֿ אין בויאַן. וייל איר האַט דר קענת דיאַ אשה החשובֿה הרבניתֿ הדרשניתֿ מרתֿ רבֿקה ז״ל בתֿ הגאון מהר״ר מאיר טיקטינר ז״ל די דאַש ספֿר האַט גיטרכֿט. אונ׳ גימכֿט. אונ׳ איר כוונה אויףֿ אייטל יראתֿ שמים גיוועשט טאַג אונ׳ נכֿט. אונ׳ איר מחשבֿה לגמרי ניט גיוועזן אויףֿ פֿרכֿתֿ. אודר ווער האַט דאַש חידוש מין גיהערט אודר גיזעהן. דז אין איביגן יאַרן איז מין גישעהן. דז איין אשה העט אויש אירן קאַפֿ וואַש מחבר גיוועזן. אונ׳ העט פסוקים אונ׳ מדרשים צו הויףֿ גילעזן. דרום האַב איך עש לאַזין דרוקן. דז איין איקליכֿה פֿרויאַ דיאַ דאַרינן ווערט לייאַנן ווערט איינש קויפֿן אונ׳ צוקן. אונ׳ האַט דאַש ספֿר גיהיישן מנקת רבקה) איר צו איין גידעכֿטניש אונ׳ לכֿבֿוד אלי נשים. דז איין אשה אויך קאַן מחבר זיין דברי מוסר אונ׳ גוטה פשטים אזו וואל אז מענכֿי אנשים. אונ׳ האַטש גיטיילט אויףֿ שבֿעה שערים. גאַר קורץ אונ׳ ניט מאַריך גיוועזן בדבֿרים. בזכֿותֿ זה ווערט איר זוכֿה זיין צו דר גאולה פֿון משיח דז דיאַ שכֿינה ווערט זיך אונטר ישראל ווידר דר מייאַן אמן וכֿן יהי רצון

פֿה פֿראַג לפ״ק

ע״י גרשם בן מהר״ר בצלאל כץ זצ״ל מחוקק